

קדש

מוזגים כוס ראשון. המצות מכוסות.

We pour the first cup. The matzot are covered

בְּשַׁבַּת מִתְחִילִין

On Shabbat, begin here:

וְהָיָה עֶרֶב וְהָיָה בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיְשַׁבֵּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּוֹ שַׁבַּת מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

בְּחֹל מִתְחִילִין:

On weekdays, begin here:

סִבְרֵי מְרֻנָּן וּרְבֻנָּן וּרְבֹתֵי. בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרִי הַגֶּפֶן. בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל־עַם וְרוֹמְמָנוּ מְכַל־לְשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וְתַתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (לשבת: שְׁבֻתוֹת לְמִנּוּחָהּ ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָהּ, חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן, (לשבת: אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה ו) אֶת יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֲרוּתֵנוּ, (לשבת: בְּאַהֲבָה) מְקַרָּא קֹדֶשׁ זָכָר לַיְצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בְנוּ בְּחֵרֶת וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מְכַל הָעַמִּים, (לשבת: וְשַׁבָּת) וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁךָ (לשבת: בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן) בְּשִׂמְחָהּ וּבְשִׂשׁוֹן הַנְּחֻלָּתָנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְקַדֵּשׁ (לשבת: הַשַּׁבָּת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים.

בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת מוֹסִיפִים:

On Saturday night add the following two paragraphs:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל, בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ, בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קֹדֶשׁ שַׁבָּת לְקֹדֶשׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּתָ, וְאַתָּה יוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קֹדֶשְׁתָּ. הַבְּדִלָּתָ וְקֹדֶשְׁתָּ אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּקֹדֶשְׁתָּךְ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל. בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁחֵינּוּ וְקִיְמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזִמְנָהּ הַזֶּה.

שׁוֹתָה בְּהִסִּיבַת שְׂמָאל וְאִינוּ מְבַרֵךְ בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה.

Drink while reclining to the left and do not recite a blessing after drinking.

וּרְחַץ

נוֹטְלִים אֶת הַיָּדַיִם וְאִין מְבַרְכִים "עַל נְטִילַת יָדַיִם"

Wash your hands but do not say the blessing "on the washing of the hands."

כֶּרֶס

לוֹקַח מִן הַכֶּרֶס פָּחוֹת מְכַזִּית – כַּדִּי שְׁלֵא יִתְחַיֵּב בְּבִרְכָה אַחֲרוֹנָה – טוֹבֵל בְּמֵי מַלַּח, מְבַרֵךְ "בוֹרֵא פְרִי הָאֲדָמָה", וּמוֹכוּוִין לְפָטוֹר בְּבִרְכָה גַם אֶת הַמְרוֹר. אוֹכֵל בְּלֹא הַסְּבָה.

Take from the greens less than a kazayit - so that you will not need to say the blessing after eating it; dip it into the salt water; say the blessing "who creates the fruit of the

earth;" and have in mind that this blessing will also be for the bitter herbs. Eat without reclining.

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, בורא פרי האדמה.

יחץ

חותך את המצה האמצעית לשתיים, ומצפין את הנתח הגדול לאפיקומן
Split the middle matzah in two, and conceal the larger piece to use it for the afikoman.

מגיד

מגלה את המצות, מגביה את הקערה ואומר בקול רם:
The leader uncovers the matsot, raises the Seder plate, and says out loud:

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי וייל, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין.

מסיר את הקערה מעל השולחן. מוזגין כוס שני. הבן שואל:
He removes the plate from the table. We pour a second cup of wine. The son then asks:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?¹

---

1 From Questions to Freedom! **Tziyona Mauer**

The Mah Nishtana is traditionally said by the youngest child, highlighting the central role of children in the Seder. But why is it so important that a child asks the questions? The Gemara in Masechet Pesachim explains that if no child is present, an adult must ask the questions. And if a person is alone, they must ask themselves the question. This shows that the purpose of Mah Nishtana is not just about amusing the kids, it's about staying curious and engaged in the Seder and asking questions.

Pesach is not just about retelling history, it's about making it personal to you. A child naturally asks why because they want to understand the world. When we ask questions, we think more deeply and understand things better. We encourage questions because they help us learn, stay curious, and make the story of Yetziat Mitzrayim feel personal and meaningful.

והיה כִּי־יִאמְרוּ אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם (Shemot 12:25–29). “And when your children ask you, ‘What do you mean by this rite?’,” you should say, ‘It is the Passover sacrifice to Hashem, who passed over the houses of the Israelites in Egypt when plaguing the Egyptians, but saved our houses.’ Those who were there bowed down respectfully.

This connects to what we learned about how future generations must learn the story so it continues to be passed down, as seen in Shemot 12:25–29.

In the Haggadah, it quotes: עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. We were slaves to Pharaoh in Egypt, and Hashem our God took us out from there with a

שְׁבַכְל הַלִּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֲמִץ וּמִצָּה, הַלִּילָה הַזֶּה - כָּלוּ מִצָּה!
שְׁבַכְל הַלִּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, - הַלִּילָה הַזֶּה מְרוּר!
שְׁבַכְל הַלִּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבֵּילִין אֶפִּילוּ פֶּעַם אַחַת, - הַלִּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים!
שְׁבַכְל הַלִּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסֻבִּין, - הַלִּילָה הַזֶּה כָּלוּ מְסֻבִּין!

מחזיר את הקערה אל השולחן. המצות תהיינה מגלות בשעת אמירת ההגדה.

He puts the plate back on the table. The matsot should be uncovered during the saying of the Haggadah.

עֲבָדִים הֵיינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם, וַיֹּצִיאֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִשֶּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה. וְאֵלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעַבְדִּים הֵיינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאֶפִּילוּ כָּלוּ חֲכָמִים, כָּלוּ נְבוֹנִים, כָּלוּ זְקֵנִים, כָּלוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה, מִצָּוָה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְּרַבֵּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח.

מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בְּבֵנֵי בְּרַק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלִּילָה עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שְׁחִרִית.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הָרִי אָנִי כְּכֵן שְׁבָעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמֵר יִצִּיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת עַד שֶׁדָּרָשָׁה בֶּן זֹזְמָא: שֶׁנֶּאֱמַר, לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, יְמֵי חַיֶּיךָ - הַיָּמִים, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ - הַלִּילוֹת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ - הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ - לְהַבִּיא לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ.

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ שֶׁנֶּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.

כִּנְגַד אַרְבַּעַה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה. אֶחָד חָכֵם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֹׂאֵל

חָכֵם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמְּשֻׁפְּטִים אֲשֶׁר צָוָה יי אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם? וְאִם אַתָּה אָמַר לּוֹ כֹּהֲלוֹת הַפֶּסַח: אֵין מְפַטְרִין אַחַר הַפֶּסַח אֶפִּיקוּמָן.

---

strong hand and an outstretched arm. This connects to Mah Nishtana because the questions lead into the story of our slavery and freedom. The reason we retell the story is so that younger children and future generations can understand and remember the experience of leaving Egypt.

“Mah Nishtana” and the children asking about the Korban Pesach both show how the Seder is built around questions leading to storytelling. When the kids ask why we do these things, we respond by telling the story of Yetziat Mitzrayim, just like “Mah Nishtana” introduces the Maggid section. The whole structure of the Seder is designed to make children curious so they will ask, allowing us to pass down the story through discussion and experience.

רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לכם - ולא לו². ולפי שהוציא את עצמו מן הקלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו³ ואמר לו: בעבור זה עשה :: לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל.

---

² **Less Judgmental** **Menachem Dukes**

In the Haggadah's portrayal of the Four Sons, the wicked son asks, "What is this service to you?" ("מה העבדה הזאת לכם"). This question is derived from Exodus 12:26, where the Torah anticipates future inquiries about the Passover service. The Haggadah interprets the wicked son's use of "to you" as a sign of self-exclusion from the community.

While Rashi and the Mechilta emphasize this self-exclusion, Ibn Ezra offers a different perspective. In his commentary on Exodus 12:26, Ibn Ezra focuses on the straightforward meaning of the verse, explaining that the children are simply inquiring about the nature of the service. He does not attribute any negative connotation to their question, suggesting that it is a natural and sincere request for understanding.

This approach highlights Ibn Ezra's commitment to the plain meaning of the text (peshat) and his tendency to avoid the midrashic interpretations that assign ulterior motives to the biblical characters. By viewing the question as an innocent inquiry, Ibn Ezra emphasizes the importance of education and understanding in the observance of commandments, without presuming a rebellious intent.

³ **The צדיק Inside All of Us** **Zachary Kupietzky and Avi Friedman**

In *Magid*, we are introduced to the Four Sons, ושאינו יודע לשאול, תם, רשע, חכם. When the רשע questions the Pesach seder, we are told to "blunt his teeth". If it is looked at literally, this punishment seems harsh and out of place. However, when you look at the specific Hebrew words used, it becomes a message of understanding between adolescents and tradition.

Rabbi Aron Moss of the Nefesh Library and Community Center notices that the word used for the Wicked Son is רשע while the word for a pure person is צדיק. The gematria for רשע is 570 and the gematria for צדיק is 204. The punishment given in the Haggadah is to "blunt the teeth" of the רשע. The word used for his teeth is שניו which has the numeric value of 366. When you subtract 366 from 570, you get 204. We can learn that an inner צדיק is in every רשע, you just need to find him.

Rabbi Sacks comments on the רשע by relating his reactions to the Seder to a teenager struggling with his own Jewish identity. He believes that the רשע is not actively trying to harm the Seder, but it is his way of trying to connect with his identity. Even though he does not ask in the same way as the חכם or תם, he represents the modern teenager. In the new age of technology and access to endless content, it is hard to step into the world around you and connect with your heritage.

Through these commentaries, we can learn the true meaning of the רשע and relate it to ourselves. He is not necessarily wicked, rather a link to our own lives in the digital age. In our world, we are exposed to short-form content with so much information at our fingertips. It can be difficult to sit down at the Seder to learn our history and practice our traditions, but with the proper connection and access to our own identities, we can find the inner צדיק inside all of us.

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו יי ממצרים, מבית עבדים.

ושאינו יודע לשאול - את פתח לו, שנאמר: והגדת לבנה ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים.

יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה - בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניה.

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועקשיו קרבנו המקום לעבדתו, שנאמר: ויאמר הושע אל כל העם, כה אמר יי אלהי ישראל: בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען, וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו. ואתן לעשו את הר שער לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ, לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו בבית בין הבתרים, שנאמר: ויאמר לאברהם, ידע תדע פי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ויעבדום וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי⁴ ואחרי כן יצאו ברכש גדול.

מכסה המצה ומגביה את הכוס בידו, ואומר:

He covers the matza and lifts up the cup and says:

---

⁴ Divine Justice: Why the Mitzrim Deserved the Makkot Dana Stein

During the בתרים בין הבתרים, *Hashem* says to *Avraham* that his children will be enslaved in an unknown land, but then they will leave with great wealth. So how would the punishment of the *makkot* be fair for the *Mitzrim* if they were just fulfilling the decree of בתרים בין הבתרים?

According to the *Ramban*, the *Mitzrim* added to the evil when they intended to erase *Bnei Yisroel* by throwing their sons into the Nile river. In בראשית, *Hashem* gives *Avraham* the promise of בתרים בין הבתרים, saying, "דן אנכי." When *Hashem* judges a person and finds him/her guilty, they get a consequence or a punishment. *Hashem* judged the *Mitzrim's* actions and found them guilty. If the *Mitzrim* had listened to *Hashem* and only enslaved *Bnei Yisroel*, they wouldn't have been punished. However, Pharaoh and the *Mitzrim* wanted to erase them completely, so they were punished through the *makkot*.

According to the *Rambam*, although this decree was made to the *Mitzri* nation as a whole, each individual still had their own free will to not act wickedly but instead act righteously. A person cannot become a רשע and assume that they won't be punished simply because the decree came from *Hashem*.

We learn from this that even when a decree is from *Hashem*, each individual still has their own free will and are responsible for their actions. Either because the *Mitzrim* chose to go beyond their decree and wanted to permanently erase *Bnei Yisroel*, or because each *Mitzri* had the ability to decide on their own whether or not to persecute *Bnei Yisroel*, they got the *makkot*, the 10 plagues that proved to the *Mitzrim* that *Hashem* is in control.

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ! שְׁלֵא אֶחָד בְּלִבָּד עֵמֵד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֲלֵא שְׁבָכֵל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.⁵

יניח הכוס מידו ויגלה את המצות.

He puts down the cup from his hand and uncovers the matza.

צֵא וְלִמַּד מֵה בְּקִשׁ לֶבֶן הָאֲרָמִי לַעֲשׂוֹת לִיעֶקֶב אָבִינוּ. שְׁפָרְעָה לֹא גָזַר אֱלֹהִים עַל הַזְּכָרִים וְלֶבֶן בְּקִשׁ לַעֲקוֹר אֶת הַכֹּל, שְׁנֹאֲמָר: אֲרָמִי אֲבָד אָבִי, וַיֵּרַד מִצְרַיִם וַיִּגַּר שָׁם בְּמַתִּי מַעֲט, וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל, עַצוּם וְרַב.

וַיֵּרַד מִצְרַיִם - אָנוּס עַל פִּי הַדְּבוּר.

וַיִּגַּר שָׁם - מִלְמַד שְׁלֵא יֵרַד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֲלֵא לְגוֹר שָׁם, שְׁנֹאֲמָר: וַיֵּאמְרוּ אֵל פְּרַעֲהוּ, לְגוֹר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, כִּי אֵין מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ, כִּי כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עַבְדֶּיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן. בְּמַתִּי מַעֲט - כִּמָּה שְׁנֹאֲמָר: בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרַדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם, וְעַתָּה שְׁמֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב. וַיְהִי שָׁם לְגוֹי - מִלְמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם.

---

⁵ The Eternal Promise **Ronit Kinar**

Every year in *Magid* we read, “וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ שְׁלֵא אֶחָד בְּלִבָּד עֵמֵד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ.” How do we see *Vehi She’amdah* fulfilled in *Yetzi’at Mitzraim*? *Vehi She’amdah* describes the generational persecution that the Jewish people have been subjected to for almost all of our existence. The literal meaning of *Vehi She’amdah* is “And it is this that stood by us and our fathers for every generation when someone tried to destroy us.” It applies to almost every Jewish holiday, and yet it is only read on *Pesach*. What is it that is so unique about the story of *Pesach* that makes this holiday entitled to being the only time we read *Vehi She’amdah*?

Vehi She’amdah has a specific connection with *Yetzi’at Mitzraim* because *Mitzraim* was the first significant *galut* in *Bnei Yisrael’s* history. In *Yetzi’at Mitzraim*, we see the development and return of *Bnei Yisrael* to *Hashem*. More specifically, we see *Hashem* make a promise to *Moshe* to always stand by *Bnei Yisrael*. In *Shmot* 3:14, *Hashem* tells *Moshe* to tell *Bnei Yisrael* that His name is “אֵהִיָּה אֲשֶׁר אֵהִיָּה,” I will be as I will be. *Rashi* quotes *Chazal* and interprets this phrase as “אֵהִיָּה עִמָּךְ אֲשֶׁר אֵהִיָּה עִמָּךְ”, I will be with you as I will be with you. *Hashem* is explaining through this name that He will be with *Bnei Yisrael* in this *galut*, the *galut* of *Mitzraim*, just as He will be with *Bnei Yisrael* in future *galuyot*. *Rashbam* interprets it differently, saying that *אֵהִיָּה* is a version of *הוּיָה*, so *אֵהִיָּה אֲשֶׁר אֵהִיָּה* really means that *Hashem* will always be there to fulfill the promises of *Brit Bein HaBetarim*. *Vehi She’amdah* is the embodiment of *אֵהִיָּה אֲשֶׁר אֵהִיָּה*. Both represent the eternal promises *Hashem* has made to save us from our *galuyot* and bring us back to *Eretz Yisrael*.

Just as in the times of *Yetziat Mitzraim*, today we face a new enemy who attempts to destroy us. With the memories of our past *galuyot* behind us, we must continue forward and fight back just as we did back then, with *Hashem* standing and fighting with us. We are on the brink of another *geulah*, and we must keep the promises of *Vehi She’amdah* and *אֵהִיָּה אֲשֶׁר אֵהִיָּה* close to our hearts. Our faith will make us stronger, and our love and *emunah* must remain our greatest weapon.

גדול, עצום - כמה שנאמר: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם.⁶

ורב - כמה שנאמר: רבבה כצמח השדה נתתיה, ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדים, שדים נכנו ושרר צמח, ואת ערם ועריה. ואעבר עליה ואראך מתבוססת בדמיה, ואמר לה בדמיה חיי, ואמר לה בדמיה חיי.

וירעו אתנו המצרים ויעונו, ויתנו עלינו עבדה קשה.

וירעו אתנו המצרים - כמה שנאמר: הבה נתחכמה לו פן ירבה, והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו, ועלה מן הארץ

ויעונו - כמה שנאמר: וישמו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם. ויבן ערי מסכנות לפרעה. את פתם ואת רעמסס.

ויתנו עלינו עבדה קשה - כמה שנאמר: ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרה.

ונצעק אל יי אלהי אבותינו, וישמע יי את קלנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו.

ונצעק אל יי אלהי אבותינו - כמה שנאמר: ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים,

ויאנחו בני ישראל מן

העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה.

---

6 How Did Bnei Yisrael's Quick Growth Impact the Mitzrim?

Emily Adler

Everyone is familiar with the line אובד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול, from the הגדה. It explains in the הגדה that the words “גדול עצום” are referring to a פסוק in *Shemot Perek Alef*, “ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם”, which is talking about בני ישראל’s unusually fast growth in מצרים. But how did בני ישראל grow so fast in מצרים, and how did their growth affect the *Mitzrim*?

To start, Rashi says that the Jewish women gave birth to six babies at a time, for each of the six expressions describing how *Bnei Yisrael* grew, which caused them to grow so fast. However, Rashbam has a more פשוט - based explanation, with a different explanation for each expression of *Bnei Yisrael*’s growth. For the word פרו, every time the women wanted to conceive, they did. For ישרצו, there were no miscarriages. Then וירבו means that no children died as babies, and ויעצמו means they didn’t die as adults- they lived long.

But how did the *Mitzrim* react to this miracle? In שמות, we see two separate ways that they reacted, either like Pharaoh or the midwives (according to the opinion of the אברבנאל, who posits that the midwives were *Mitzriyot*). Pharaoh was immediately afraid of *Bnei Yisrael*, and enslaved them. But the midwives, פועה and שפרה, saw that *Bnei Yisrael*’s growth was unusual, and realized that it was Hashem’s miracle. In שמות פרק א, it says that the midwives feared Hashem, so they let the Jewish boys live, after Pharaoh told them to kill the boys. Because the midwives saw Hashem’s miracle, they believed in Him, and feared Him, so they helped the Jewish people.

We can learn a valuable lesson from the midwives. From what they did, we learn that non-Jews can also see Hashem’s miracles in the world, and because of that, they will help the Jewish people. Even though today things are hard for the Jewish people, we should all know that other people are also helping us, and looking out for us.

וַיִּשְׁמַע יי אֶת קִלְנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכּוּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב.

וַיֵּרָא אֶת עֵינָיו - iz פְּרִישׁוֹת דְּרָה אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים.⁷
וְאֶת עַמְלֵנוּ - אֵלֹו הַבְּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל הַבֵּן הַיְלִיד הַיְאִרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבַּת תִּחְיֶינָן.
וְאֶת לְחֻצְנוּ - זֶה הַדְּחָק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלְּחֻץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לְחֻצִים אֹתָם.

וַיִּזְאַנּוּ יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזָרַע נְטִיָּה, וּבְמָרָא גְדֹל, וּבְאִתּוֹת וּבְמִפְתִּיִם.⁸

⁷ What Did Hashem Know?

Michal Belsh

During the *Magid* section of the Haggadah we read some פסוקים from ספר דברים. On the words “וירא את עינינו,” and *He saw our affliction*, the Haggadah quotes a פסוק from פרק ב' of ספר שמות that reads “וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים,” and *Hashem saw the children of Israel, and Hashem knew*. But what did *Hashem* know? The Haggadah and ספר שמות do not tell us.

While the object of *Hashem's* knowledge is not explicitly stated in פרק ב', later on in the ספר similar language is used. In פרק ג' פסוק ז' *Hashem* says “ידעתי את מכאביו” *I know their pains*. Connecting the language it can be deduced that the words וידע אלקים mean *Hashem* recognized בני ישראל's pain.

Another interpretation is given by Dr. Ruthie Walfish. On “וידע אלקים,” she explains that the reason we are not supplied with what *Hashem* knows is because the object of *Hashem's* knowledge is in the following פסוק. In פרק ג' פסוק א' it mentions Moshe who is currently a shepherd. So what did *Hashem* know? *Hashem* must have known that it is time for Moshe, the shepherd, to be the leader of בני ישראל.

A third reason why we are not supplied with the object of *Hashem's* knowledge in the text is because the word “וידע” itself is the object. According to Rabbi Silber, “וידע” is a reference to בתרים where the words “ידוע תדע” are used. So *Hashem* must have known that it was time to fulfill the second half of בתרים.

One lesson we can learn from this is that, at times, it may seem as though *Hashem* is hidden or not an active part of our daily lives, much like in the Haggadah and in the ongoing war in Israel. However, His presence and guidance are always with us. While it may seem like *Hashem* does not see our sorrows and troubles, in reality He is waiting for the right time to help us.

⁸ The Absence of Moshe's Name

Miriam Linzer

In the central part of the Haggadah where it tells the story, the Haggadah jumps from the *pasuk* “וַיִּזְכּוּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם, וַיִּשְׁמַע יי אֶת קִלְנוּ, וַיֵּרָא אֶת עֵינָיו וְאֶת עַמְלֵנוּ וְאֶת לְחֻצְנוּ” to the *pasuk* “וַיִּזְאַנּוּ יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזָרַע נְטִיָּה, וּבְמָרָא גְדֹל, וּבְאִתּוֹת וּבְמִפְתִּיִם” skipping over the important part when *Moshe* demands Pharaoh's permission to leave Egypt. In fact, *Moshe's* name is not mentioned at all in the story of the *makkot* and *Bnei Yisrael* leaving Egypt in the Haggadah. How come *Moshe's* name and impact in the story got skipped over when he was the main person leading the story of *Yetziat Mitzrayim*?

Throughout *Tanach* when the *pesukim* have an absence of names it's usually to highlight the one or few names that make it in. In פרק ד' פסוקים יח-כו there is a story about *Tziporah* giving her son a *brit milah*. There are no names in the *pesukim* besides *Tziporah* herself. We

ויוצאנו: ממצרים - לא על ידי מלאך, ולא על ידי שרף, ולא על ידי שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, שנאמר: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, והייתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. אני יי.

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה - אני ולא מלאך
והייתי כל בכור בארץ מצרים - אני ולא שרף
ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים - אני ולא השליח.
אני יי - אני הוא ולא אחר.

ביד חזקה - זו הדבר, כמה שנאמר: הנה יד יי הניה במקנה אשר בשדה, בסוסים, בחמרים, בגמלים, בבקר ובצאן, דבר כבוד מאד.

ובזרע נטייה - זו החרב, כמה שנאמר: וחרבו שלופה בידו, נטייה על ירושלים.
ובמרא גדל - זו גלוי שכינה, כמה שנאמר: או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באתת ובמופתים, ובמלחמה וביד חזקה ובזרע נטייה, ובמוראים גדלים, ככל אשר עשה לכם יי אלהיכם במצרים לעיניך.

ובאתות - זה המטה, כמה שנאמר: ואת המטה הזה תקח בידך, אשר תעשה בו את האתות.
ובמפתים - זה הדם, כמה שנאמר: ונתתי מופתים בשמים ובארץ.

כשאומר דם ואש ותימרות עשן, עשר המכות ודצ"ך עד"ש באח"ב – ישפוך מן הכוס מעט יין:
And when he says, "blood and fire and pillars of smoke" and the ten plagues and "detsakh," "adash" and "ba'achab," he should pour out a little wine from his cup.

דם ואש ותימרות עשן.
דבר אחר: ביד חזקה - שתיים, ובזרע נטייה - שתיים, ובמרא גדל - שתיים, ובאתות - שתיים, ובמפתים - שתיים.

---

can learn from this that it is to highlight *Tzipporah* and how she saved *Moshe's* life by performing a *brit* on her son. To connect this back to the story of *Yetziat Mitzrayim* in the Haggadah, the reason the Haggadah skips over *Moshe's* role as a leader was because it wanted to highlight that it was really *Hashem* behind the scenes making it all happen.

The Haggadah itself proves this when it says "לא על ידי מלאך, ולא על ידי שרף, ולא על ידי שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו" The Haggadah is trying to send the message that *Hashem* Himself was the only reason that *Bnei Yisrael* was freed and not an angel or messenger (*Moshe*).

The fact that *Moshe's* name is missing teaches us not to put too much focus on human leaders. While leaders are important, we should always remember that *Hashem* is really the One making everything happen. It also teaches us about humility. *Moshe*, the greatest leader, didn't need recognition because he was serving *Hashem*, not himself.

This message of the Haggadah is just as important today as it was in the past. It reminds us that *Hashem* is always involved in our lives, just like He was in *Yetziat Mitzrayim*. Even when things seem difficult, we should trust that He is guiding us.

אלו עשר מכות⁹ שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים, ואלו הן: דם,¹⁰ צפרדע,¹¹ כננים, ערוב, דבֶּרֶךְ,¹³

---

⁹ The Ten Makkos

Emily Itzhaki

The Ten Makkos weren't just about punishing Pharaoh and the Egyptians. Hashem was sending a clear message—not just to them, but also to Bnei Yisrael—about who really runs the world.

Pharaoh's Big Mistake: At the start, Pharaoh was full of himself. So, Hashem showed him exactly who was boss.

The first few plagues hit nature—Blood, Frogs, and Lice—messing with their water and land. Then came ones that affected their well-being and health—Wild Animals, Disease, and Boils. The last plagues—Hail, Locusts, Darkness, and the Death of the Firstborn—completely broke Egypt. By the end, Pharaoh was begging Moshe to leave.

Why Did Pharaoh Keep Saying No?

One of the biggest questions is: If Hashem hardened Pharaoh's heart, how could he be punished?

The Ramban (Shemos 7:3) explains that, at first, Pharaoh hardened his own heart and kept ignoring the signs. Eventually, Hashem made it even harder for him to do teshuvah. Here are the Ramban's original words: “ועל דרך האמת היה עונש לפרעה, כי חטאיו גרמו שיקשה השם את רוחו.” ואת לבבו למען ספר שמו. וידוע כי השם יתברך אין בו חפץ ברשע המתחזק לרשתו, אלא שחפצו להיות לו יד ושם בארץ.” This teaches us a powerful lesson: the more we ignore the truth, the harder it becomes to change.

We see this concept clearly in the Torah itself, where it repeatedly states that Hashem hardened Pharaoh's heart. One such pasuk is: “וַיַּחֲזֶק ה' אֶת לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.” “And Hashem strengthened Pharaoh's heart, and he did not send out Bnei Yisrael” (Shemos 10:20).

The Makkos Were for Bnei Yisrael Too: The plagues weren't just to punish Egypt. Bnei Yisrael had been slaves for so long that they needed to see Hashem's power for themselves. These makkos weren't just about getting them out of Egypt—they were about getting Egypt out of them, preparing them to become Hashem's nation.

This isn't just a story from thousands of years ago. It's a wake-up call for us today. Sometimes, we ignore the signs Hashem sends us, thinking we'll fix things later. But the longer we wait, the harder it gets. We need to stay open to change and recognize when Hashem is sending us a message.

Whether through challenges, opportunities, or even a feeling inside us, we must be willing to listen and grow. Instead of waiting for makkos to hit us, let's open our eyes now and recognize Hashem in our lives.

Happy Passover!

Free Will?

Shmuel Scharman and Yoni Hellman

One of the most famous questions in the story of Yetziat Mitzrayim (the Exodus) is: If Hashem hardened Pharaoh's heart, how could he have had free will?

Rashi (Shemot 7:3) addresses this issue and explains that Hashem strengthened Pharaoh's heart only after he had already repeatedly refused to let Bnei Yisrael go on his own.

In the first few plagues, the Torah says, “Pharaoh hardened his heart”—it was his own stubbornness. Only later does it say “Hashem hardened Pharaoh’s heart.”

The Rambam adds that when a person continuously chooses evil, Hashem may take away their ability to repent. Pharaoh was given multiple chances, but he ignored them. Eventually, he lost the privilege of free will.

This teaches us something powerful about the power of habit and choice. When we repeatedly make bad decisions, we risk becoming trapped in them. But the opposite is also true: if we continuously choose good, it becomes second nature, and Hashem helps us stay on the right path.

Pharaoh’s downfall warns us that stubbornness and arrogance can blind us to truth. But in our own lives, we have the chance to make different choices—ones that bring us closer to Hashem.

¹⁰ **All the Water** **Binyamin Friedman**

”קַח מִטֶּבֶן וּנְטֵה יָדְךָ עַל-מִימֵי מִצְרַיִם עַל-נְהַרְתָּם | עַל-יְאֻרֵיהֶם וְעַל-אֲגַמֵיהֶם וְעַל-כָּל-מְקוֹה מִיַּמֵיהֶם וְיָהִי-דָם וְהָיָה דָם
בְּכָל-אֲרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים וּבְאֲבָנִים”

All of the rivers, canals, ponds, and bodies of water will turn into blood. Seems simple, right? But the last two words of the *Pasuk* say: וּבַעֲצִים וּבְאֲבָנִים — “in the wood and stone.” Why does it say this?

Rashi has an answer. He says: “מִים שֶׁבְּכֵלֵי עֵץ וּבְכֵלֵי אֶבֶן”

The wood and stone that are stated in the *Pasuk* are vessels in which water was kept. This teaches us that not only bodies of water were changed to blood, but all of the water in Egypt, even those stored in vessels made of wood and stone, were affected.

¹¹ **The Plague of Frogs** **Rabbi Rosen’s Ninth Grade Boys’ Class**

In Exodus 8:2, it talks about the plague of frogs that God sent to Egypt. According to Rashi, there was actually just one big frog at first. But whenever the Egyptians tried to hit it, to destroy it, more and more frogs came out of it! It was like the more they attacked, the worse it got. This made the whole situation way more chaotic and frustrating for the Egyptians.

Rashi brings a Midrash that says the Egyptians didn’t realize they were making things worse by hitting the frog. Instead of stopping, they kept trying to kill it, and it just kept multiplying. It’s kind of like when you try to fix something, but you don’t think it through, and you accidentally make an even bigger mess. The Egyptians were basically fighting against themselves!

Also, the frogs weren’t just hopping around harmlessly. They were everywhere—in their beds, their ovens, and even inside them! Imagine trying to sleep or cook with frogs crawling all over you. It must have been so gross and annoying. This plague was meant to punish Pharaoh for not listening to Moshe, but also to show how things could get way worse when you don’t obey Hashem.

פֶּשֶׁט וְדֵרַשׁ: Frogs

Yis Burgher and Jonah Krule

Rashi (Shemos 8:2), quoting the Midrash, comments on the unusual wording of the pasuk: “וַתֵּעַל הַצְּפַרְדֵּי” — “And the frog came up.” The singular form of tzefardeia seems strange, as the plague consisted of countless frogs. The Midrash explains that initially, one large frog emerged from the Nile. When the Egyptians struck it, it split into more frogs, and the more they hit it, the more the plague spread. Rather than stopping and realizing their actions were worsening the situation, they continued in their stubbornness, causing their own suffering to intensify.

This Rashi highlights the classic interplay between pshat and drash. On a pshat level, the singular word tzefardeia can be understood collectively, referring to the entire plague as a unit, similar to how we sometimes use singular nouns to describe a large group. However, the drash, as brought by Rashi from the Midrash, reveals a deeper message—that the plague began with one frog, and through the Egyptians’ actions, it multiplied. This teaches an important lesson about human nature: sometimes, what seems like a natural reaction—striking at a problem—can actually make it worse. The Torah’s wording, as understood through both pshat and drash, reinforces the idea that our responses to challenges must be thoughtful, as rash decisions often lead to unintended consequences. The Egyptians, in their arrogance, refused to recognize this, ultimately bringing more suffering upon themselves.

¹² **Frogs**

Shira Kremer

Seven days after the first makot, Hashem ordered Moshe to go to Pharaoh and warn him of the next makot: frogs. Moshe told Pharaoh that if he didn’t let the Jews go, then his land would be struck with frogs. Frogs would be everywhere and in everything. When Pharaoh refused, Moshe called Aaron, who then stretched his staff over the water. The frogs began to appear, multiply, and spread throughout the land of Mitzrayim. “וַתֵּעַל הַצְּפַרְדֵּי וַתִּכַּס אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם.” When Pharaoh had had enough, he called Moshe and Aaron and told them to pray to Hashem so that the frogs would go away. Why were frogs chosen as the second makot?

Hashem sent frogs to disrupt the Egyptians lives and beliefs. Rashi states that in Egyptian culture, frogs are seen as a symbol of fertility and abundance. They were plentiful and in cases of flooding, fertilized the land. By sending so many frogs to curse mitzrayim it reversed its original meaning and caused disruption and ruin.

¹³ **What Happened to the Animals?**

Ari Shyovitz and Akiva Joseph

In *parashat Shemot*, when referring to מַכַּת דָּבָר, the Torah tells us that all of the Egyptian livestock were killed. Later, in the same *perek* when talking about מַכַּת בָּרָד, it once again mentions that Egyptian livestock were killed. Since they seemingly all already had died during דָּבָר, how can this be explained?

In *Rabbeinu Bahia’s* commentary on שמות פרק ט פסוק יט, he addresses this apparent contradiction, saying that in their sudden shortage of cattle after מַכַּת דָּבָר, the *Mitzrim* likely imported more cattle to replace the ones lost. Alternatively, this may be due to the fact that מֹשֶׁה

---

warned the *Mitzrim*, telling them to bring their cattle inside before דבר מכת, and perhaps some of them heeded his warning. The third possible answer *Rabbeinu Bahya* offers is that not all of the cattle actually died, rather that most of them died. This comes from the idea of רובו ככולו in the *Talmud*, a concept that if one specific part of something is sick, we treat it as if the whole thing is sick, meaning that “all” in שמות ט:ו does not literally mean all, but most.

While these are all good interpretations that clear up the confusion, *Rabbeinu Bahya's* last answer is by far the most intriguing: Most of the cattle died, but not the ones owned jointly by the Jews and Egyptians. This shows that during this time, the Jews and Egyptians worked together, and could be truly equal. One would presume that these animals were actually owned by Jews and Egyptians that worked as equals. Otherwise, if the Egyptians were in charge, and the Jews worked tending to the livestock *for* the Egyptians rather than *with*, the animals would have died, because the Egyptians owned them more than the Jews.

This can be taken as a message that just as the Jews were capable of working with their oppressors and enemies, there is often a way for us to make peace with those who hate us, and gain an understanding of each other as equals. When the Jews and Egyptians interacted and worked together, possessing equal ownership over their livestock, they were rewarded with their animals being kept alive. This clearly demonstrates that when we make peace with our enemies and treat each other well, good results will come from it.

¹⁴ הַכֶּרֶת הַטוֹב

Sammy Bajtner, Jordan Rich and Eli Comrov

The first three plagues: blood (דָּם), frogs (צְפַרְדֵּי), and lice (כִּנִּים), were carried out by אֶהְרֶן instead of מֹשֶׁה. The reason given by the Midrash (*Shemot Rabbah* 9:10) and other commentaries is that מֹשֶׁה owed gratitude to the Nile River and the land for helping him in his time of need.

When מֹשֶׁה was a baby, his mother placed him in the Nile River to save him from Pharaoh's decree (*Exodus* 2:3). Later, when מֹשֶׁה killed the Egyptian who was beating a Jewish slave, the earth concealed the body, protecting מֹשֶׁה from punishment (*Exodus* 2:12). Since these elements had “helped” מֹשֶׁה, he could not be the one to strike them in punishment. Instead, אֶהְרֶן was given the role, showing the importance of הַכֶּרֶת הַטוֹב recognizing and appreciating the good. This teaches a powerful lesson about gratitude, even toward inanimate objects!

This idea also connects to the overall theme of the plagues. Hashem was showing Pharaoh and the Egyptians that He controls everything, even nature. Yet, at the same time, the Torah reminds us that even a leader like Moshe must show gratitude. No matter how powerful someone is, they should never forget to appreciate the kindness they receive. This teaches us that hakarat hatov is not just a nice idea—it's a fundamental Jewish value that applies in every situation.

רבי יוסי הגלילי אומר: מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מה הוא אומר? ויאמרו החרטמים¹⁵ אל פרעה: אצבע אלהים הוא¹⁶, ועל הים מה הוא אומר? וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה במצרים, ויראו העם את יי, ויאמינו ביי ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע? עשר מכות. אמור מעתה: במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.

---

¹⁵ **Magic?**

Jacob Gordon and Elior Ginsberg

During the story of Yetziat Mitzrayim, the Torah describes how Pharaoh's magicians replicated some of Moshe's miracles, such as turning staffs into snakes and water into blood. This raises a fundamental question: Was Egyptian magic real, or was it just deception? Rashi, based on Chazal, explains that the magicians used actual sorcery—dark forces that allowed them to perform supernatural acts. In contrast, Ibn Ezra suggests that their “magic” was mere sleight of hand, an illusion designed to deceive. Rambam takes a more rationalist approach, arguing that magic has no true power at all; rather, it is a product of trickery and human imagination.

This debate teaches an important lesson about how we perceive the world. Rashi's view reminds us that there are hidden spiritual forces at play, Ibn Ezra's perspective warns us against being misled by appearances, and Rambam emphasizes the importance of rational thinking. When we read the Haggadah, we are not just retelling a historical event but engaging with deep philosophical ideas. The Exodus was not just about physical liberation but about breaking free from illusions—whether the illusions of Egyptian power, false beliefs, or even our own misconceptions about reality.

¹⁶ **Denying Truth**

David Carlsen

Rashi explains on אצבע אלוקים היא:

"מכאן הודו החרטומים על כנים ולא יכלו לראות כמותן מפני שאין השד יכול לבראות פחות מכשעורה."

"From here, the magicians admitted to the lice, as they were unable to create them, since a demon (sorcery) cannot create anything smaller than a barley grain."

Up until this point, the Egyptian magicians were able to copy Moshe and Aharon's miracles, making it seem like Moshe wasn't doing anything special. But now, they hit a limit because they couldn't create lice! Why? Because magic and sorcery are limited. Rashi quotes Chazal, saying that sorcery has no power over something as tiny as lice. The magicians admit, "This is the finger of Hashem!" meaning, this is beyond human ability this is actually real! But even after hearing this, Pharaoh still refuses to believe. We see a powerful idea here: People can see the truth and still deny it. The magicians, who had been faking miracles until now, realized that Hashem was behind this, but Pharaoh ignored them. This teaches us that sometimes, even when Hashem shows us clear signs in life, people refuse to change. The message for us is that when we see Hashem's hand in our lives—whether in big miracles or small ones—we shouldn't ignore it like Pharaoh. Instead, we should recognize Hashem's involvement and let it strengthen our emunah.

רבי אליעזר אומר: מנין שְׁכַל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרִים הֵיטָה שֶׁל אַרְבַּע מִכּוֹת? שְׁנָאֵמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מִלֵּאכֵי רָעִים. עֲבָרָה - אַחַת, וְזַעַם - שְׁתֵּי, וְצָרָה - שְׁלֹשׁ, מִשְׁלַחַת מִלֵּאכֵי רָעִים - אַרְבַּע. אָמַר מֵעַתָּה: בְּמִצְרִים לָקוּ אַרְבָּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאַתֵּיּם מִכּוֹת.
רבי עקיבא אומר: מנין שְׁכַל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרִים הֵיטָה שֶׁל חֲמֵשׁ מִכּוֹת? שְׁנָאֵמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מִלֵּאכֵי רָעִים. חֲרוֹן אַפּוֹ- אַחַת, עֲבָרָה - שְׁתֵּי, וְזַעַם - שְׁלֹשׁ, וְצָרָה - אַרְבַּע, מִשְׁלַחַת מִלֵּאכֵי רָעִים - חֲמֵשׁ. אָמַר מֵעַתָּה: בְּמִצְרִים לָקוּ חֲמֵשִׁים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמֵשִׁים וּמֵאַתֵּיּם מִכּוֹת.

כמה מעלות טובות למקום עלינו!

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים, דיינו.
אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם, דיינו.
אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם, דיינו.
אלו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם, דיינו.
אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הימים, דיינו.
אלו קרע לנו את הימים ולא העבירנו בתוכו בחרבה, דיינו.
אלו העבירנו בתוכו בחרבה ולא שקע צרנו בתוכו, דיינו.
אלו שקע צרנו בתוכו ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, דיינו.
אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה ולא האכילנו את המן, דיינו.
אלו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת, דיינו.
אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפני הר סיני, דיינו.¹⁷

---

¹⁷The Gift of Shabbat: Dayenu, Manna, and Spiritual Sustenance **Shiri Litwack**

אלו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת, דיינו.

"If he had fed us the man and not given us the shabbat- dayenu it would have been enough"

Q: How does the phrase, "If He had given us the Sabbath—dayenu," relate to the gift of manna in the desert, and what does this teach about the significance of Shabbat in Jewish tradition?

A: The phrase, "If He had given us the Sabbath—dayenu," expresses gratitude for Shabbat as a divine gift. This connects to the manna, where Hashem provided a double portion on Friday: "And it came to pass on the sixth day, that they gathered twice as much bread, two omers for each one..." (Shemot 16:22). This taught Bnei Yisrael faith, showing that their sustenance came from Hashem, not their own labor. Shabbat is more than rest—it is a spiritual gift, reminding us to trust in Hashem and appreciate each blessing.

In Dayenu, we sing, "If He had given us the Sabbath—dayenu!" emphasizing that Shabbat alone is a precious gift. This is reflected in the manna in the desert, where Hashem provided a double portion on Friday so Bnei Yisrael would not need to gather food on Shabbat (Shemot 16:22-26). More than a practical solution, this was a lesson in emunah (faith), teaching them that sustenance comes from Hashem, not their own labor.

Yet, trusting in this was challenging. After experiencing hunger and uncertainty, they were accustomed to gathering food daily, fearing it wouldn't last. Taking two portions on Friday required them to overcome their instinct to control their survival and believe Hashem would

אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה, דיינו.
אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל, דיינו.
אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה, דיינו.

על אהת, כמה וכמה, טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו: שהוציאנו ממצרים, ועשה בהם שפטים, ועשה באלהיהם, והרג את בכוריהם, ונתן לנו את ממונם, וקרע לנו את הים, והעבירנו בתוכו בחרבה, ושקע צרנו בתוכו, וספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, והאכילנו את המן, ונתן לנו את השבת, וקרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו.

רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור.

פסח¹⁸ שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבת המקדש היה קיים, על שום מה? על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר: ואמרתם זבח פסח הוא לי, אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, ואת בתינו הציל, ויקד העם וישתחוו.

אוחז המצה בידו ומראה אותה למסובין:

He holds the matza in his hand and shows it to the others there.

---

provide. This test of faith reinforced that their needs would be met without their own effort on Shabbat.

The manna symbolizes material needs, but Shabbat nourishes the soul. It is a time to step back from daily distractions, focus on spirituality, family, and Torah, and recognize that success is a blessing from Hashem. Shabbat is more than rest—it is a connection.

Dayenu teaches gratitude for each blessing. Even if Hashem had only given us Shabbat, dayenu—it would have been enough. This mindset helps us appreciate every gift in our lives, recognizing its individual worth.

¹⁸ The Lesson from the Korban Pesach **Asher Segal and Caleb Shpayher**

In אל-תאכלו ממנו נא the Torah says שמות פרק י"ב פסוק ט In Korban Pesach insufficiently cooked. Chizkuni brings a scenario of a Mitzri coming into a Jew's house while he is roasting the Korban Pasach. The Jew would be frightened by this and take the Korban off of the fire. But what is his question? Chizkuni implies 2 questions: why even mention not to eat the raw meat, who would do that?

Chizkuni's commentary teaches more a lesson than an explanation on the pasuk. The commentary teaches us a lesson to not be scared especially when we are doing a mitzvah. It shows that even when times are confusing and scary, just follow what Hashem has provided for us and we will be okay.

מצה¹⁹ זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, וגאלם, שנאמר: ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות, כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם.

אוחז המרור בידו ומראה אותו למסובין:

He holds the marmor in his hand and shows it to the others there.

מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר: וימררו את חייהם בעבדה קשה, בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך.

---

19 Bread of Freedom **Bennet Kroll**

The Torah tells us about Bnei Yisrael's hurried departure from Egypt: "ויאפו את הבצק" (שמות א' ו') ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי לא עשו להם (שמות ט"ו:ב). This verse explains that the reason Bnei Yisrael ate matzah was not simply because they were poor slaves, but because they were forced to leave Egypt so quickly that their dough had no time to rise. even the dough they were carrying did not have time to rise before Hashem revealed Himself and redeemed them.

This teaches us a powerful lesson: Matzah represents both slavery and redemption. Before they left, Bnei Yisrael ate matzah as a poor man's bread, the food of oppression. But once Hashem took them out, the same matzah became a sign of His direct intervention and swift salvation. Redemption did not come gradually—it happened in an instant. This idea applies in our own lives as well. Sometimes we feel trapped in difficulty, but just like Bnei Yisrael, salvation can come suddenly, beyond our expectations. Matzah is a reminder that Hashem's help can arrive at any moment, turning hardship into freedom in the blink of an eye.

²⁰ **Experiencing Redemption in Every Generation**

Talia Bajtner

The Haggadah teaches us that “בְּכָל-דּוֹר וָדוֹר חַיִּיב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת-עַצְמוֹ” כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם which means “In each and every generation, a person is obligated to see himself as if he left Egypt.” This statement challenges us to view leaving Egypt not as a distant historical event but as a personal and ongoing experience. But how can we truly feel as if we left Egypt when we live in a completely different time and place?

One way to understand this is through the idea that Mitzrayim represents more than just a physical place; it symbolizes any struggles that hold us back. Just as Hashem redeemed Bnei Yisrael from slavery, he continues to help each of us overcome our own challenges, whether that be personal hardships, fears, or spiritual struggles. When we engage in the mitzvot of Pesach, if it’s eating the matzah, or tell the story of leaving Egypt, and reflecting on our own hardships. We connect to that same redemption by recognizing how Hashem continues to guide us through our own challenges, we fulfill the commandment to see ourselves as if we, too, left Egypt, we are supposed to teach future generations of what Bnei Yisrael sacrificed to be free from Pharaohs rule. When you reacted the Seder are leaving Egypt you are able to understand what the Jews went through, like the saying “try to run a mile in my shoes.” You can actually run a mile in someone else’s shoes but you can try to understand what they are feeling. That’s why we do everything in our power to understand how the Jews felt leaving Egypt.

²¹ **Am Yisrael: A Journey from Liberation to Freedom**

Amalia Strosberg

Every year on Pesach, we read the words: “בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיִּיב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם.” In every generation, each person is to see themselves as if **they personally** left Egypt.

Why must we remember *personally* being freed if the whole goal of *Yetziyat Mitzrayim* was for us to become a *nation*?

In order to answer this question, we need to understand *Bnei Yisrael’s* position at the time of their liberation. They had been enslaved for 430 years, sinking spiritually lower and lower each generation as they were beaten, abused, and oppressed by the *Mitzrim*.

Then they were “free.” We can only begin to understand how happy and excited they must have been, but they also had to have felt lost. *Hashem* immediately began to give them *Mitzvot* to turn them into a nation.

The first *mitzvah* given to them was: הַחֲדֹשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשִׁי הוּא לְכֶם לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה, the *mitzvah* to sanctify time by celebrating *Rosh Chodesh*.

Picking up on the word לְכֶם, Sforno explains that this *mitzvah* was essentially *Hashem* allowing *Bnei Yisrael’s* time to be their own again. When they were enslaved, they had no control over what they did and when they did it. They now would have full control.

Rav Soloveichik explains that while *Bnei Yisrael* were physically free, they still had the mentality of slaves. They may have left Egypt, but Egypt hadn’t left them. “*HaChodesh Hazeh Lachem*” is just the beginning of their liberation.

Rav Soloveichik explains that from the beginning of *Nissan* to *Shavuot*, Moshe was responsible for transforming a group of former slaves into a nation. *Bnei Yisrael* no longer being

בְּעִבּוּר זֶה עֲשֵׂה !! לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת אַבּוֹתֵינוּ בְּלֶבֶד גָּאֵל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אִף אוֹתֵנוּ גָאֵל עִמָּהֶם, שְׁנֵאמַר: וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הִבִּיא אֹתֵנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.

יאחז הכוס בידו ויכסה המצות ויאמר:

He holds the cup in his hand and and he covers the matza and says:

לְפִיכָּךְ אֲנַחֲנוּ חִיבִים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדְרֵה, לְבָרַךְ, לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֶּה: הוֹצִיאֵנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵרֻת מִיַּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבָד לְגָאֵלָה. וְנֵאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה: הַלְלוּיָהּ.

הַלְלוּ יְהוָה הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה.
יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.
מִמְזֶרֶח שָׁמֶשׁ עַד מִבּוֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה.
רַם עַל כָּל גּוֹיִם יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ.
מִי כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיחַ לְשִׁבְתָּ.
הַמְּשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ.
מְקִימֵי מַעֲפָר דָּל מְאֻשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן.
לְהוֹשִׁיבֵי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ.

מוֹשִׁיבֵי עֲקָרֹת הַבַּיִת אִם הַבָּנִים שִׁמְחָה הַלְלוּ יְהוָה. (תהלים קיג.)
בְּצִאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בַּיַּת יַעֲקֹב מְעַם לַעֲזָ.
הַיְתָה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלּוֹתָיו.
הַיִּם רָאָה וַיִּנָּס הַיַּרְדֵּן יֹסֵב לְאַחֹר.
הַהָרִים רָקְדוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֹאן.
מֵה לָךְ הַיִּם כִּי תִנּוּס הַיַּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר.
הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֹאן.
מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב.
הַהִפְכִי הַצּוֹר אָגַם מִיָּם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מִיָּם. (תהלים קיד.)

מגביהים את הכוס עד גאל ישראל.

We raise the cup until we reach "who redeemed Israel"

---

slaves didn't really make them free. Every day each person had to count and acknowledge the profundity of the day, and after the seven weeks they were finally ready to become a nation and receive the *Torah* together.

On *Pesach*, we take time to remember that moment of liberation *and* we have to realize that Hashem liberated us to become a nation, not to remain individuals. Once we take on our personal responsibility (כאילו הוא יצא ממצרים) only then can we take on the collective responsibility that will lead us to becoming a nation.

Each year, we are to appreciate the mitzvah of הַקְדֵּשׁ הַזֶּה לָכֶם as if it is being given to us for the first time. We are to see ourselves from the standpoint of someone who has been given one of the most meaningful *mitzvot*- the acknowledgment of time in this world, for the first time in their lives. We are to always remember *Mitzrayim* in order to fully appreciate the value of freedom.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו ללילה הזה לאכל בו מצה ומרור.
כן יי אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמיחים בבנין עירך וששים
בעבודתך. ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו
ועל פדות נפשנו. ברוך אתה יי גאל ישראל.

שותים את הכוס בהסבת שמאל.

We say the blessing below and drink the cup while reclining to the left

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

רחצה

נוטלים את הידים ומברכים:

We wash the hands and make the blessing.

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים.

מוציא מצה

יקח המצות בסדר שהניחן, הפרוסה בין שתי השלמות, יאחז שלשתן בידו ויברך "המוציא" בכוונה על העליונה, ו"על אכילת מצה" בכוונה על הפרוסה. אחר כך יבצע כזית מן העליונה השלמה וכזית שני מן הפרוסה, ויטבלם במלח, ויאכל בהסה שני הזיתים:

He takes out the matza in the order that he placed them, the broken one between the two whole ones; he holds the three of them in his hand and blesses "ha-motsi" with the intention to take from the top one and "on eating matza" with the intention of eating from the broken one. Afterwards, he breaks off a kazayit from the top whole one and a second kazayit from the broken one and he dips them into salt and eats both while reclining.

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ.
ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה.

מרור

כל אחד מהמסבים לוקח כזית מרור, מטבלו בחרוסת, מנער החרוסת, מברך ואוכל בלי הסבה.
All present should take a kazayit of marror, dip into the haroset, shake off the haroset, make the blessing and eat without reclining.

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור.

כּוּרֵךְ

כל אחד מהמסבים לוקח כזית מן המצה השלישית עם כזית מרור, כורכים יחד, אוכלים בהסבה ובלי ברכה. לפני אכלו אומר.

All present should take a kazayit from the third whole matza with a kazayit of marror, wrap them together and eat them while reclining and without saying a blessing. Before he eats it, he should say:

זְכֹר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלָּל. כֵּן עָשָׂה הַלֵּל בְּזִמְנֵן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קַיִם:
הִיָּה כּוּרֵךְ מִצָּה וּמְרוֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד, לְקַיִם מָה שֶׁנֶּאֱמַר: עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים יֵאָכְלֶהוּ.

שֶׁלַחַן עוֹרֵךְ

אוכלים ושותים.

We eat and drink.

צִפּוֹן

אחר גמר הסעודה לוקח כל אחד מהמסבים כזית מהמצה שהייתה צפונה לאפיקומן ואוכל ממנה כזית בהסבה. וצריך לאוכלה קודם חצות הלילה.

After the end of the meal, all those present take a kazayit from the matza, that was concealed for the afikoman, and eat a kazayit from it while reclining.

לפני אכילת האפיקומן יאמר: זְכֹר לְקֶרֶבֶן פֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשׁוֹבַע.

Before eating the afikoman, he should say: "In memory of the Pesach sacrifice that was eaten upon being satiated."

בֵּרֵךְ

מוזגים כוס שלישי ומברכים ברכת המזון.

We pour the third cup and recite the Grace over the Food

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, בְּשׁוֹב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֻלְמִים. אֲזַי מָלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ וְלִשְׁוֹנוּ רִנָּה. אֲזַי יֵאָמְרוּ בְּגוֹיִם: הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, הָיִינוּ שְׂמֵחִים. שׁוֹבָה ה' אֶת שְׁבִיתֵנוּ כְּאֶפְיָקִים בְּנִגְבִּי. הַזְרְעִים בְּדִמְעָה, בְּרִנָּה יִקְצְרוּ. הַלּוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכָה נִשְׂא מִשְׁךְ הַזֶּרַע, בֹּא יְבֵא בְרִנָּה נִשְׂא אֶלְמֹתָיו.

שלושה שאכלו כאחד חיבים לזמן והמזמן פותח:

Three that ate together are obligated to introduce the blessing and the leader of the introduction opens as follows:

רבתי נברך:

יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם.

ברשות מרנן ורבנן ורבתי, נברך [אלהינו] שאכלנו משלו.

ברוך [אלהינו] שאכלנו משלו ובטובו חיינו

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים, הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו, ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד. בעבור שמו הגדול, כי הוא אל זן ומפרנס לכל ומטיב לכל, ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא. ברוך אתה ה', הזן את הכל.

נודה לך ה' אלהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ועל שהוצאתנו ה' אלהינו מארץ מצרים, ופדיתנו מבית עבדים, ועל בריתך שחתמת בבשרנו, ועל תורתך שלמדנתנו, ועל חקיך שהודעתנו, ועל חיים חן וחסד שחוננתנו, ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

ועל הכל ה' אלהינו, אנחנו מודים לך ומברכים אותך, יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד. כפיתוב: ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ברוך אתה ה', על הארץ ועל המזון:

רחם נא ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו: אלהינו אבינו, רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו והרויחנו, והרוח לנו ה' אלהינו מהרה מפל צרותינו. ונא אל תצריכנו ה' אלהינו, לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם, כי אם לידי המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, שלא נבוש ולא נפלים לעולם ועד.

בשבת מוסיפין:

On Shabbat, we add the following paragraph

רצה והחליצנו ה' אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי השבת הגדול והקדוש הזה. כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבת בו ולנוח בו באהבה כמצות רצונך. וברצונך הניח לנו ה' אלהינו שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו. והראנו ה' אלהינו בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות. אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר זכרוננו ופקדוננו, וזכרון אבותינו, וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון ירושלים עיר קדשך, וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים, לחיים ולשלום ביום חג המצות הזה זכרנו ה' אלהינו בו לטובה ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו, כי אליך עינינו, כי אל מלך חנון ורחום אתה. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה ה', בונה ברחמיך ירושלים. אמן.

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, האל אבינו מלכנו אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו קדושנו קדוש יעקב רוענו רועה ישראל המלך הטוב והמטיב לכל שבכל יום ויום הוא הטיב, הוא מטיב, הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד, לחן ולחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה, ברכה וישועה נחמה פרנסה וכלכלה ורחמים וחסים ושלום וכל טוב, ומקל טוב לעולם על יחסרנו.

הרחמן הוא ימלוך עלינו לעולם ועד.

הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ.

הרחמן הוא ישתבח לדור דורים, ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים, ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים.

הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד.

הרחמן הוא יְשׁוּבָר עֲלֵנוּ מֵעַל צַוָּארֵנוּ, וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ.
הרחמן הוא יְשַׁלַּח לָנוּ בְּרָכָה מְרֵבָה בְּבֵית הַזֶּה, וְעַל שְׁלַחַן זֶה שְׂאֻכְלֵנוּ עֲלֵיו.
הרחמן הוא יְשַׁלַּח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא זְכוֹר לְטוֹב, וַיְבַשֵּׁר לָנוּ בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנַחְמוֹת.
הרחמן הוא יְבָרַךְ אֶת בַּעֲלֵי / אֲשֵׁתֵי. הֵרַחֵם הוּא יְבָרַךְ אֶת [אָבִי מוֹרִי] בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה. וְאֶת [אִמִּי מוֹרֵתִי] בַּעֲלַת
הַבַּיִת הַזֶּה, אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זְרַעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם. אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַכְנוּ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרָהֶם
יְצַחֵק וְיַעֲקֹב בְּכָל מָקוֹל כָּל, כֵּן יְבָרַךְ אוֹתָנוּ כָּלנוּ יַחַד בְּבְרָכָה שְׁלֵמָה, וְנֹאמֵר, אָמֵן.

בְּמִרוֹם יְלַמְדוּ עֲלֵיהֶם וְעֲלֵינוּ זְכוֹת שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם. וְנִשְׂא בְּרָכָה מֵאֵת ה', וְצִדְקָה מֵאֵלֵהֵי יִשְׁעֵנוּ, וְנִמְצָא חַן
וְשִׁכָּל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם.
[בִּשְׁבֹּת: הֵרַחֵם הוּא יְנַחֵלֵנוּ יוֹם שֶׁכָּלוּ שִׁבְתָּ וּמְנוּחָה לַחַיִּי הָעוֹלָמִים].
הֵרַחֵם הוּא יְנַחֵלֵנוּ יוֹם שֶׁכָּלוּ טוֹב. [יוֹם שֶׁכָּלוּ אֲרוּךְ. יוֹם שֶׁצִּדְדִיקִים יוֹשְׁבִים וְעֵטְרוֹתֵיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזִּיו הַשְּׂכִינָה
וְיֵהִי חֲלֻקֵינוּ עִמָּהֶם].
הֵרַחֵם הוּא יִזְכְּנוּ לִימֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא. מְגִדוּל יְשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ וְעִשָּׂה חֶסֶד לְמִשִּׁיחוֹ לְדוֹד וְלִזְרָעוֹ עַד עוֹלָם.
עִשָּׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרוּ, אָמֵן.

יִרְאוּ אֶת ה' קְדוֹשׁוֹ, כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו. כְּפִרִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ, וְדֹרְשֵׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב. הוֹדוּ לֵי כִי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חֶסֶד. פּוֹתַח אֶת יְדֵךְ, וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן. בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יְבַטַּח בֵּי, וְהִיָּה ה' מְבַטַּחוֹ. נַעַר הֵייתִי גַם זְקֵנְתִי, וְלֹא
רְאִיתִי צָדִיק נֶעֱזָב, וְזָרְעוֹ מִבְּקֶשׁ לַחֵם. " עַז לַעֲמוֹ יֵתֵן, ה' יְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם.

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.

שותים בהסיבה ואינו מברך ברכה אחרונה.

We drink while reclining and do not say a blessing afterwards.

מוזגים כוס של אליהו ופותחים את הדלת:

We pour the cup of Elijah and open the door.

שִׁפְךָ חֲמֻתָךְ אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל־מַמְלְכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נוֹהוּ הַשָּׁמוּ.
שִׁפְךָ־עֲלֵיהֶם זַעֲמָךְ וְחֲרוֹן אַפְּךָ יִשִּׁיגֵם. תִּרְדֹּף בְּאֵף וּתְשַׁמְדֵם מִתַּחַת שָׁמַי ה'.

הלל

לֹא לָנוּ, ה', לֹא לָנוּ, כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד, עַל חֶסֶדְךָ עַל אֲמֻתָּךְ. לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אִי־הוּא אֱלֹהֵיהֶם. וְאֱלֹהֵינוּ בְּשִׁמִּים,
כָּל אֲשֶׁר חִפְץ עֲשֶׂה. עֲצִבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֶׂה יְדֵי אָדָם. פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבְּרוּ, עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ. אֲזַנָּיִם לָהֶם וְלֹא
יִשְׁמְעוּ, אֵף לָהֶם וְלֹא יִרְחוּן. יְדֵיהֶם וְלֹא יִמְשִׁיחַן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ, לֹא יִהְיוּ בְּגָרוֹנָם. כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם, כָּל אֲשֶׁר
בְּטַח בָּהֶם. יִשְׂרָאֵל בְּטַח בֵּי, עֲזָרָם וּמְגַנָּם הוּא. בֵּית אֶהְרֹן בְּטַחוּ בֵּי, עֲזָרָם וּמְגַנָּם הוּא. יִרְאֵי ה' בְּטַחוּ בֵּי, עֲזָרָם
וּמְגַנָּם הוּא. " זְכַרְנוּ יְבָרַךְ. יְבָרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, יְבָרַךְ אֶת בֵּית אֶהְרֹן, יְבָרַךְ יִרְאֵי ה', הַקְּטִינִים עִם הַגְּדֹלִים. יִסֹּף ה'
עֲלֵיכֶם, וְעַל בְּנֵיכֶם. בְּרוּכִים אַתֶּם לֵי, עֲשֶׂה שְׁמִים וְאָרֶץ. הַשְּׁמַיִם שְׁמִים לֵי וְהָאָרֶץ נֵתַן לִבְנֵי אָדָם. לֹא הִמְתִּיתִם
הִלְלוּ יְהוָה וְלֹא כָּל יְרֵדֵי דוֹמָה. וְאַנְחָנוּ נְבָרַךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. הִלְלוּיָהּ.

אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַחֲנוּנֵי. כִּי הִטָּה אֲזָנוֹ לִי וּבִימֵי אֶקְרָא. אֶפְפוּנֵי חֲבִלִי מוֹת וּמְצָרֵי שְׂאוֹל מְצֹאוֹנֵי, צָרָה וְיָגוֹן
אֶמְצָא. וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא: אֲנָא ה' מִלְטָה נִפְשִׁי. חֲנוּן ה' יְצַדִּיקֵי, וְאֱלֹהֵינוּ מִרְחָם. שְׁמֵר פְּתָאִים ה', דְּלוֹתֵי וְלֵי הוֹשִׁיעֵי.

שׁוֹבֵי נַפְשֵׁי לְמִנְחֹתֵי, כִּי ה' גָּמַל עָלֵינוּ. כִּי חִלְצָתָ נַפְשֵׁי מִמּוֹת, אֶת עֵינֵי מִן דְּמָעָה, אֶת רַגְלֵי מִדְּחִי. אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה'
בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר, אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד. אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב.

מִה אֲשִׁיב לִי כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלַי. כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשָּׁם ה' אֶקְרָא. נִדְרֵי לִי אֲשַׁלֵּם נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ. יִקָּר בְּעֵינֵי ה'
הַמּוֹתֶה לְחִסְדָּיו. אָנֹה ה' כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ, אֲנִי עֲבָדְךָ בְּן אֲמַתְךָ, פִּתְחַת לְמוֹסְרֵי. לֶךְ אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבִשָּׁם ה' אֶקְרָא.
נִדְרֵי לִי אֲשַׁלֵּם נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ. בְּחַצְרוֹת בַּיִת ה', בְּתוֹכֵי יְרוּשָׁלַיִם. הִלְלוּ־יָהּ.

הִלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם, שִׁבְחוּהוּ כָּל הָאֲמִים. כִּי גָבַר עָלֵינוּ חֲסֵדוֹ, וְאֲמַת ה' לְעוֹלָם. הִלְלוּ־יָהּ. הוֹדוּ לִי כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חֲסֵדוֹ. יֹאמְרוּ נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ. יֹאמְרוּ נָא בְּיַת אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ. יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי ה' כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

מִן הַמִּצַּר קָרַאתִי יָהּ, עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יָהּ. ה' לִי, לֹא אִירָא – מִה יַעֲשֶׂה לִי אָדָם, ה' לִי בַעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאִי. טוֹב
לְחַסוֹת בִּי מִבְּטַח בְּאָדָם. טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִבְּטַח בְּנָדִיבִים. כָּל גּוֹיִם סָבְבוּנִי, בִּשְׁם ה' כִּי אֲמִילֵם. סְבִיבוּנִי גַם סָבְבוּנִי,
בִּשְׁם ה' כִּי אֲמִילֵם. סְבִיבוּנִי כְּדַבְרֵי, דַּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים, בִּשְׁם ה' כִּי אֲמִילֵם. דַּחַה דְחִיתֵנִי לְנֶפֶל, וְיִי עֲזָרְנִי. עֲזִי וְזִמְרַת
יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים: יְמִין ה' עֲשֶׂה חַיִּל, יְמִין ה' רֹמְמָה, יְמִין ה' עֲשֶׂה חַיִּל. לֹא אֲמֹת
כִּי אֲחִיָּהּ, וְאֶסְפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ. יִסֹּר יִסְרֵנִי יָהּ, וְלִמּוֹת לֹא נִתְּנִי. פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָקָה, אֲבֹא בָם, אוֹדֶה יָהּ. זֶה הַשַּׁעַר לִי,
צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ.

אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתֵנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתֵנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אֲבֹן מְאֹסוֹ הַיְתֶה לְרֹאשׁ פְּנֵה. אֲבֹן מְאֹסוֹ
הַיְתֶה לְרֹאשׁ פְּנֵה. מֵאֵת ה' הַיְתֶה זֹאת הַיָּהּ נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ. מֵאֵת ה' הַיְתֶה זֹאת הַיָּהּ נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ. זֶה
הַיּוֹם עֲשֶׂה ה'. נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ. זֶה הַיּוֹם עֲשֶׂה ה'. נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ.

אֲנָא ה', הוֹשִׁיעָה נָא. אֲנָא ה', הוֹשִׁיעָה נָא. אֲנָא ה', הוֹשִׁיעָה נָא. אֲנָא ה', הוֹשִׁיעָה נָא.

בְּרוּךְ הַבָּא בִּשְׁם ה', בְּרַכְנוּכֶם מִבַּיִת ה'. בְּרוּךְ הַבָּא בִּשְׁם ה', בְּרַכְנוּכֶם מִבַּיִת ה'. אֵל ה' וַיֵּאָר לָנוּ. אֶסְרוּ חַג בְּעֵבְתֵי
עַד קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵל ה' וַיֵּאָר לָנוּ. אֶסְרוּ חַג בְּעֵבְתֵי עַד קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵלֵי אֲתָה וְאוֹדֶךָ, אֱלֹהֵי – אֶרְוֹמְמֶךָ. אֵלֵי
אֲתָה וְאוֹדֶךָ, אֱלֹהֵי – אֶרְוֹמְמֶךָ. הוֹדוּ לִי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ. הוֹדוּ לִי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

יְהַלְלוּ ה' אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂי, וְחִסְדֵיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְכָל עֲמָךְ בַּיִת יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ, וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאֲרוּ,
וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִצוּ, וַיְקַדְּשׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶךָ, מִלְּכָנוּ. כִּי לֶךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נָא לְזִמְרָה, כִּי מַעֲלוֹם וְעַד עוֹלָם אֲתָה
אֵל.

הוֹדוּ לִי כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

הוֹדוּ לְאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

הוֹדוּ לְאֲדֹנָי הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

לַעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוֹ כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

לַעֲשֶׂה הַשָּׁמַיִם בְּתַבּוּנָה כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

לַעֲשֶׂה אוֹרִים גְּדוֹלִים כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשַׁלֵּת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמַמְשַׁלוֹת בַּלַּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּבַכּוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעוֹ נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

לְגַזֵּר יַם סוּף לְגַזְרֵים כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ.

וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל²² בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
וְנִעַר פְּרָעָה וְחִילוֹ בַּיָּם סוּף כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
לְמוֹלִיךְ עִמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
לְמַכָּה מַלְכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
וַיַּהַרְג מַלְכִים אֲדִירִים כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
וַנִּתֵּן אַרְצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
שֶׁבַשְׁפְּלָנוּ זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
וַיִּפְרָקֵנוּ מִצְרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
נָתַן לָחֵם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.
הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ.

נִשְׁמַת כָּל חַי תְּבַרַךְ אֶת שְׁמֶךָ, ה' אֱלֹהֵינוּ, וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפְאַר וְתִרְוָמָם זְכָרְךָ, מְלַכְנוּ, תְּמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל, וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ, פּוֹדֶה וּמִצִּיל וּמְפָרֵס וּמְרַחֵם בְּכָל יְתַצְרָה וְצוּקָה. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֵלָּא אַתָּה. אֱלֹהֵי הָרַאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, אֵלֹהֵי כָּל בְּרִיּוֹת, אֲדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת, הַמְהַלֵּל בְּרַב הַתְּשַׁבְּחוֹת, הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוּתוֹ בְּרַחֲמִים. וַיִּי לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן – הַמְעוֹרֵר יְשׁוּנִים וְהַמְקִיץ נֹרְדָמִים, וְהַמְשִׁיחַ אֱלֹמִים וְהַמְתִּיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים. לָךְ לְבַדְךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים.

אֵלֹהֵינוּ מְלֹא שִׁירָה כִּים, וְלִשְׁנוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהַמּוֹן גְּלִיו, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שֹׁבַח כְּמֶרְחֵבֵי רִקִיעַ, וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכִכְרֵם, וְיָדֵינוּ פְּרוּשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת כְּאֵילוֹת – אֵין אֲנַחְנוּ מְסַפִּיקִים לַהֲדוֹת לָךְ, ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְלַבָּרָךְ אֶת שְׁמֶךָ עַל אַחַת מְאֵלֶיךָ, אֵלֶפֶי אֵלֶפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת שְׁעֵשִׂית עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ. מִמְּצָרִים גְּאֻלְתָּנוּ, ה' אֱלֹהֵינוּ, וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ, בְּרַעַב זָנַתָּנוּ וּבְשֹׁבַע כָּלְכַלְתָּנוּ, מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ וּמִדְּבַר מְלִטְתָּנוּ, וּמִחֲלָיִם רָעִים וּנְאֻמֵּי דְלִיתָנוּ.

עַד הַנְּהַ עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ, וְאֵל תִּטְשֵׁנוּ, ה' אֱלֹהֵינוּ, לְנִצָּחַ. עַל כֵּן אֲבָרִים שִׁפְלַגְתָּ בָנוּ וְרוּחַ וְנִשְׁמָה שִׁנְפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר שָׁמַתָּ בְּפִינוּ – הֵן הֵם יוֹדוּ וַיִּבְרָכוּ וַיִּשְׁבַּחוּ וַיִּפְאָרוּ וַיְרַמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדִּישׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מְלַכְנוּ. כִּי כָּל פֶּה לָךְ יוֹדֶה, וְכָל לִשׁוֹן לָךְ תִּשְׁבַּע, וְכָל בֶּרֶךְ לָךְ תִּכְרַע, וְכָל קוֹמָה לִפְנֵיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה, וְכָל לִבָּבוֹת יִירְאוּךָ, וְכָל קֶרֶב וְכָלִיּוֹת יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ. כַּדְּבַר שִׁכְתוֹב, כָּל עֲצַמְתִּי תִאֲמַרְנָה, ה' מִי כְמוֹךָ מִצִּיל עֲנִי מִחֲזֶק מְמוֹנוּ וְעֲנִי וְאֲבִיוֹן מִגְּזֵלוֹ. מִי יִדְמָה לָךְ וּמִי יִשְׁוֶה לָךְ וּמִי יַעֲרֶךְ לָךְ הָאֵל הַגְּדוֹל, הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא, אֵל עֲלִיוֹן, קִנְיָה שָׁמַיִם וְאָרֶץ. נְהַלְלֶךָ וְנִשְׁבַּחְךָ וְנִפְאָרְךָ וְנִבְרַךְךָ אֶת שֵׁם קְדוֹשְׁךָ, כְּאֲמוּרָה: לְדָוִד, בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת ה' וְכָל קֶרֶבִי אֶת שֵׁם קְדוֹשׁוֹ. הָאֵל בְּתַעֲצוּמוֹת עֲזָרְךָ, הַגְּדוֹל בְּכַבּוֹד שְׁמֶךָ, הַגְּבוּר לְנִצָּחַ וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוּתֶיךָ, הַמְּלַךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כְּסֵא רֵם וְנִשְׂא. שׁוּכֵן עַד מְרוֹם וְקָדוֹשׁ

---

22 Faith and Action **Gabriel Rich**

The Torah teaches us the importance of faith even in times of uncertainty. In Parashat Beshalach, when Bnei Yisrael stood before the Red Sea with the Egyptian army chasing after them, they were afraid and not sure of what to do. But Moshe still reassured them with the words: ה' יִלְחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישוּן. This verse teaches us that when faced with challenges, we must have trust in Hashem rather than rely on our own strength. Bnei Yisrael must move forward into the sea, showing that faith must be paired with action. This balance—placing trust in Hashem while also taking initiative—is a fundamental lesson in our lives. Whether in personal struggles, spiritual growth, or daily challenges, we must believe that Hashem is with us while also stepping forward with courage and effort.

שמו. וכתוב: רָנְנוּ צְדִיקִים בַּיְי, לַיְשָׁרִים נְאוּה תְהִלָּה. בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְהַלֵּל, וּבְדַבְרֵי צְדִיקִים תִּתְבָּרָה, וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמֵם, וּבְקֶרֶב קְדוּשִׁים תִּתְקַדֵּשׁ.

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יִתְפָּאֵר שְׁמֶךָ, מִלְּפָנֶיךָ, בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, שֶׁכֵּן חוֹבֵת כָּל הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ, ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ, לְהוֹדוֹת לְהִלָּל לְשַׁבַּח, לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדְרֵר לְבָרָה, לְעֵלָה וּלְקַלֵּס עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחָךָ.

יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מִלְּפָנֶיךָ, הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ, כִּי לָךְ נָאָה, ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיר וְשַׁבְּחָה, הִלָּל וְזַמְרָה, עֲזֵ וּמְמִשְׁלָה, נְצַח, גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה, תְהִלָּה וְתִפְאָרֶת, קְדוּשָׁה וּמַלְכוּת, בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם. בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בְּתַשְׁבְּחוֹת, אֵל הַהוֹדָאוֹת, אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת, הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי זַמְרָה, מֶלֶךְ אֵל חֵי הָעוֹלָמִים.

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרָא פְרִי הַגֶּפֶן.

וְשׁוֹתָה בְּהִסִּיבַת שְׁמָאל.

We drink while reclining to the left

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן, עַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֻבָּה שְׂרָצִית וְהַנְחִלְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ לְאָכוֹל מִפְרֵיהָ וּלְשַׁבֵּעַ מִטּוֹבָהּ. רַחֵם נָא ה' אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ וְעַל צִיּוֹן מְשֻׁכֵּן כְּבוֹדְךָ וְעַל מַזְבִּיחְךָ וְעַל הַיְכָלְךָ וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ בְּמַהֲרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפְרֵיהָ וְנִשְׂבַע מִטּוֹבָהּ וּנְבָרְכְךָ עֲלֶיהָ בְּקְדוּשָׁה וּבְטָהֳרָה [בְּשַׁבַּת: וְרִצָּה וְהִחֲלִיצֵנוּ בְיּוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה] וְשִׁמְחֵנוּ בְיּוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה, כִּי אַתָּה ה' טוֹב וּמְטִיב לְכָל, וְנוֹדֶה לָךְ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן.

בְּרוּךְ אַתָּה ה', עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן.

נְרִצָּה

חֶסֶל סְדוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ, כְּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ. כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ כֵּן נִזְכָּה לַעֲשׂוֹתוֹ. זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה, קוֹמֵם קֹהֵל עַדֵת מִי מְנָה. בְּקֶרֶב נֵהַל נְטַעֵי כְנֵה פְדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרִנָּה.

לְשִׁנָּה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה.

בְּלִיל רֵאשׁוֹן אוֹמְרִים:

On the first night we say:

וּבְכֵן וַיְהִי בְחֻצֵי הַלַּיְלָה.

אֲז רֹב גּוֹסִים הִפְלִאתָ בְּלַיְלָה, בְּרֵאשׁ אֲשֶׁמוּרְתָּ זֶה הַלַּיְלָה.

גַּר צָדֵק נִצְחָתוֹ כְּנִחְלֵק לוֹ לַיְלָה, וַיְהִי בְחֻצֵי הַלַּיְלָה.

דָּנַת מֶלֶךְ גָּרַר בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה, הַפְּחַדְתָּ אֲרָמִי בְּאִמְשׁ לַיְלָה.

וַיִּשֶׁר יִשְׂרָאֵל לְמַלְאָךְ וַיִּוֹכַל לוֹ לַיְלָה, וַיְהִי בְחֻצֵי הַלַּיְלָה.

זָרַע בְּכוּרֵי פְתוּרוֹס מִחֻצֵי הַלַּיְלָה, חֵילִם לֹא מִצָּאוּ בְּקוֹמָם בְּלַיְלָה, טִיסַת נָגִיד חֲרָשֶׁת סְלִית בְּכוּכְבֵי לַיְלָה, וַיְהִי בְחֻצֵי הַלַּיְלָה.

יַעַץ מְחֻרָף לְנוֹפֵף אוּוִי, הוֹבֶשֶׁת פְּגָרִיו בְּלַיְלָה, כָּרַע בַּל וּמִצְבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה, לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רַז חֲזוֹת לַיְלָה, וַיְהִי בְחֻצֵי הַלַּיְלָה.

משתכר בכלי קדש נהרג בו בלילה, נושע מבור אריות פותר בעתותי לילה, שנאה נטר אגגי וכתב ספרים בלילה, ויהי בחצי הלילה.
עוררת נצחך עליו בנגד שנת לילה. פורה תדרוך לשומר מה מלילה, צרח כשומר ושח אתא בקר וגם לילה, ויהי בחצי הלילה.
קרוב יום אשר הוא לא יום ולא לילה, רם הודע כי לך היום אף לך הלילה, שומרים הפקד לעירך כל היום וכל הלילה, תאיר כאור יום חשכת לילה, ויהי בחצי הלילה.

כליל שני בחו"ל:

On the second night, outside of Israel:

ובכן ואמרתם זבח פסח.

אמץ גבורותיך הפלאות בפסח, בראש כל מועדות נשאת פסח. גלית לאזרחי חצות ליל פסח, ואמרתם זבח פסח. דלתיו דפקת כחם היום בפסח, הסעיד נוצצים עגות מצות בפסח, ואל הבקר רץ זכר לשור ערה פסח, ואמרתם זבח פסח.
זעמו סדומים ולוהטו באש בפסח, חלץ לוט מהם ומצות אפה בקץ פסח, טאטאת אדמת מוף ונוף בעברך בפסח. ואמרתם זבח פסח.
יה ראש כל הון מחצת כליל שמור פסח, כביר, על בן בכור פסחת בדם פסח, לבלתי תת משחית לבא בפתחי בפסח, ואמרתם זבח פסח.
מסגרת סגרה בעתותי פסח, נשמדה מדן בצליל שעורי עמר פסח, שורפו משמני פול וילוד ביקד יקוד פסח, ואמרתם זבח פסח.
עוד היום בנב לעמוד עד געה עונת פסח, פס יד כתבה לקעקע צול בפסח, צפה הצפית ערוך השלחן בפסח, ואמרתם זבח פסח.
קהל כנסה הדסה לשלש צום בפסח, ראש מבית רשע מחצת בעץ חמשים בפסח, שתי אלה רגע תביא לעוצית בפסח, תעז ידך תרום ימינך כליל התקדש חג פסח, ואמרתם זבח פסח.

כי לו נאה, כי לו יאה.

אדיר במלוכה, בחור כהלכה, גודיו יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.
דגול במלוכה, הדור כהלכה, ותיקיו יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.
זכאי במלוכה, חסין כהלכה טפסריו יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.
יחיד במלוכה, כביר כהלכה למודי יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.
מושל במלוכה, נורא כהלכה סביביו יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.
עניו במלוכה, פודה כהלכה, צדיקיו יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.
קדוש במלוכה, רחום כהלכה שנאניו יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.
תיקי במלוכה, תומך כהלכה תמימיו יאמרו לו: לך ולך, לך כי לך, לך אף לך, לך ה' הממלכה, כי לו נאה, כי לו יאה.

אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.
בחור הוא, גדול הוא, דגול הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.
הדור הוא, ותיק הוא, זכאי הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.
חסיד הוא, טהור הוא, יחיד הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.

כפיר הוא, למוד הוא, מלך הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.
נורא הוא, סגיב הוא, עזוז הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.
פודה הוא, צדיק הוא, קדוש הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.
רחום הוא, שדי הוא, תקיף הוא יבנה ביתו בקרוב. במהרה, במהרה, בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.

ספירת העמר בחוץ לארץ, בליל שני של פסח:

The counting of the omer outside of Israel on the second night of Pesach:

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על ספירת העמר. היום יום אחד בעמר.

אחד מי יודע? אחד אני יודע: אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
שנים מי יודע? שנים אני יודע: שני לחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
שלושה מי יודע? שלושה אני יודע: שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
ארבע מי יודע? ארבע אני יודע: ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
חמשה מי יודע? חמשה אני יודע: חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
ששה מי יודע? ששה אני יודע: ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
שבעה מי יודע? שבעה אני יודע: שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
שמונה מי יודע? שמונה אני יודע: שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
תשעה מי יודע? תשעה אני יודע: תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
עשרה מי יודע? עשרה אני יודע: עשרה דבראי, תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
אחד עשר מי יודע? אחד עשר אני יודע: אחד עשר כוכביא, עשרה דבראי, תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
שנים עשר מי יודע? שנים עשר אני יודע: שנים עשר שבטיא, אחד עשר כוכביא, עשרה דבראי, תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
שלושה עשר מי יודע? שלושה עשר אני יודע: שלושה עשר מדיא, שנים עשר שבטיא, אחד עשר כוכביא, עשרה דבראי, תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלושה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.
חד גדיא, חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.
ואתא שונרא ואכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא כלבא ונשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא חוטרא והכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא נורא ושרף לחוטרא, דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.

ואתא מיא וכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשה לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד
גדיא, חד גדיא.
ואתא תורא ושתה למי, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשה לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא
בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא השוחט ושחט לתורא, דשתה למי, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשה לשונרא, דאכלה
לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא מלאך המות ושחט לשוחט, דשחט לתורא, דשתה למי, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשה
לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא הקדוש ברוך הוא ושחט למלאך המות, דשחט לשוחט, דשחט לתורא, דשתה למי, דכבה לנורא, דשרף
לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשה לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.

**חג פסח כשר ושמח!
לילה טוב!**